

Etnologiske virkeligheder bag eliten

Studiet af sportsformer og sports(udøver)typer i eliteidræt

Af Laila Ottesen

1. Introduktion

Forelæsningen er disponeret med en kort introduktion, en analysedel og en præsentationsdel samt en kort afslutning. Med hensyn til titlens etnologiske virkeligheder, er det vigtigt at hæfte sig ved, at der står virkeligheder og ikke virkelighed, hermed er det allerede antydning, at etnologi handler om flere virkeligheder eller flere måder at forstå og leve i virkelighederne på. Etnologiens studieområde er om noget de kulturelle variationer såvel nutidige som historiske. Denne del af titlen lægger naturligt op til spørgsmålet om, hvordan man så indenfor mit område indfanger eller gennemlyser disse forskellige etnologiske virkeligheder, som er studiet af sportsformer og sportstyper i eliteidræt. Efter dette løftes sløret for de mere empirinære sider af de etnologiske virkeligheder bag eliten.

Der har været flere hensigter med min ph.d.-afhandling om Idræt og livsformer. Den første var at studere de etnologiske virkeligheder bag eliten. Det har været et mål at gennemlyse og blotlægge forskellige måder, idræt kan indgå i hverdagen på, også fordi dette vitterligt bliver overset. Den anden hensigt var samtidig at bibringe idrætsforskningen og idrætspolitikken et etnologisk perspektiv om kulturel mangfoldighed og de forskellige kulturers indbyrdes kontraster, konflikter og afhængighed. Dermed bliver hensigten med mit arbejde også at være en invitation til viden-

skabelig selvransagelse for den samlede idrætsvidenskab.

Med planerne om at danne et Institut for Idræt i 1996 på Københavns Universitet var der alt mulig grund til at udføre en videnskabelig undersøgelse af idrætsforskningen.

Den danske idrætsforskning befinder sig mellem en naturvidenskabelig og en humanistisk-samfundsvidenskabelig tradition. Idrætsforskningen henter sine fundamentale spørgsmål og grundbegreber i to så forskellige områder. Den naturvidenskabelige er den dominerende og ældste med en 100 årig lang forskningstradition bag sig. Fra 1970'erne spirer den humanistisk- og samfundsvidenskabelige tradition, som jeg også selv er en del af, frem i forskellige institutionelle sammenhænge. I løbet af 1980-90'erne er der både internt videnskabelige og eksternt idrætspolitiske forhold, der gør, at den naturvidenskabelige tradition har måttet give plads for andre traditioner. Den plads man giver til den humanistiske- og samfundsvidenskabelige tradition er desværre nærmest at betragte som inddragelsen af en hjælpedisciplin. Vejen frem må være en erkendelse af, at idrætsvidenskabens har to grundkilder. Det biologiske menneskeliv er også et kulturelt liv, og begge må være til stede uden at opluge hinanden. Livsformsteorien påpeger, at de kulturelle forskelle går på tværs af psykologiske, fysiologiske, biologiske, pædago-

giske, socialøkonomiske perspektiver og kategorier, der ellers anvendes til at afdække befolkningens idrætsadfærd og definere, hvad der er det forskningsmæssige objekt.

* Som en fodnote bør jeg nok lige nævne, at jeg i denne forelæsning bruger ordene sport og idræt som synonymer, når andet ikke angives. Det uanset deres forskellige etymologiske indhold og ideologiske anvendelse.

2. Analyse – hvordan indfanges de etnologiske virkeligheder?

2.1. Knibtangsmanøvren

Det teoretiske udgangspunkt og ståsted for dette forskningsprojekt har været den strukturelle livsformsanalyse. Det grundforskningsmæssige sigte med projektet var at se, hvordan idræt indgår i forskellige hverdagsliv, og hvordan idrætten derfor også er et kulturelt kompleks bestående af helt forskellige kulturer eller livsformer. Bærere af de forskellige livsformer vil på en gang sameksistere og kæmpe om ressourcer og retten til at definere det gode liv. Idrætten er derfor både i bogstavelig og overført betydning en kamparena.

Kendetegnende for måden at arbejde på i den strukturelle livsformsanalyse er, at man skelner mellem teoretiske ræsonnementer og begrebspecificationer på den ene side, og empiriske erfaringer og observationer på den anden side. Empirien bruges løbende til at korrigere og omstrukturere begrebsopbygningen og specificeringerne, men kan ikke styre eller ideologisere begrebsapparatet. Den strukturelle livsformsanalyse bryder hermed på afgørende punkter med de velkendte former for kul-

tur- og samfundsanalyse, både med hensyn til det videnskabsteoretiske grundlag og i sammentænkningen af kultur og samfundsanalyse.

Der vil ikke blive gået dybere ned i livsformsanalysens videnskabsteoretiske grundlag og opbygning i denne sammenhæng, men jeg vil kort fremhæve praksisbegrebet, som har været centralt også i denne analyse af sporten. Med praksisbegrebet er der tale om mål-middel relationer, hvor midler ses, som de årsager der kan manipuleres og mål som dets virkninger.

I det teoretiske arbejde med at opbygge livsforms- og praksisanalyserne er det hverdagsstruktureringen, der sammen med forskelsrelationer, er indgangen. Det er ikke typen af de enkelte gøremål som fx at dyrke en idræt, der er afgørende, men det at se denne aktivitet i helheden – i hele livssammenhængen som den indgår i og betinges af. Derfor er det væsentligt at se på, hvilken teoretisk plads idrætten kan have i hver enkelt af de 5 livsformer: den karrierebundne livsform, lønarbejderlivsformen, husmorlivsformen, den selvstændige livsform og baglandslivsformen.

Idrætten kan teoretisk have en plads i dem alle, men tillægges forskellig betydning. Det var muligt i de enkelte livsformer at definere idrættens plads, men hvad der ikke var muligt, med indgang kun fra livsformssiden, var analytisk at komme nærmere på, hvilke sider af selve idrætsudøvelsen der var betydningsfulde, derfor blev der udtænkt en knibtangsmanøvre med to hovedperspektiver, der fra to sider omringer det område der skulle gennemlyses. Den ene kæbe er hverdagens praksisser – livsformerne og den anden kæbe er idrættens forskellige praksisser, som jeg kalder sportsformer. Netop ved at kombinere disse to perspektiver opnås en unik forståelse af sammenhængen mellem livs-

former og sportsformer, samtidig med at det specifikke for sporten respekteres i analysen. De to perspektiver mødes i konstruktionen af det, der i forelæsnings titel kaldes sportstyper eller sportsudøvertyper, som jeg efterfølgende mener, de nok skal benævnes.

2.2. Empiri

Det er vigtigt at afklare, hvilken empiri der er tale om. Med et komparativt perspektiv udvalgte to idrætsgrene, der empirisk set på mange måde er kontraster, de udvalgte idrætter var håndbold og rytmisk sportsgymnastik. Udvalget blev yderligere indsnævret ved at fokusere på eliten i de to idrætsgrene, hvilket blev defineret som de idrætsudøvere der deltog i Team Danmark støttet træning og landshold. Der valgtes de 6 spillere, der var udtaget til fællest træning i RSG, som var fra 15 år til 19 år, og de ca. 15 spillere i alderen fra 18 år til 20 år, der indgik i bruttotruppen på Ungdomslandsholdet i håndbold, kaldet U-holdet. Den sidste afgrænsning gik på køn, da RSG kun dyrkes af kvinder, blev også kun udvalgt kvindelige håndboldspillere. Siden blev der inddraget lidt ældre gymnaster og lidt ældre håndboldspillere. Alle håndboldspillere blev interviewet to gange med et års interval, og endelig blev der udført en række interviews med trænere og ledere fra begge idrætsgrene. Naturligvis dannede også feltarbejde, med observationer til træningssamlinger, kampe og konkurrencer, interview med trænere og ledere, samt litteraturstudier om de to idrætter af alt lige fra idrætternes egne håndbøger til forskningsartikler, en del af baggrunden for en nærmere bestemmelse af den enkelte sportsform. Med udgangspunkt i en praksisanalyse af de to sportsgrene blev begrebet sportsform herefter dannet.

Interviewspørgsmålene skulle afdække

de livsformsspecifikke begreber, som personer producerer og bruger til at konstruere deres livshistorier med, især begreber i tilknytning til og med betydning for idrætten. Arbejdsmetoden kaldte jeg for et bakspejlsperspektiv, fordi udøverne blev bedt om at se bagud, fra de startede med at dyrke idræt i en idrætsforening og beskrive dette forløb fremefter, til den dag de blev interviewet, samt redegøre for deres fremtidsplaner. For at konstruere spørgsmålene var det nødvendigt at analysere sportsgrene, deres disciplinspecifikke praksis og deres vilkår.

3. Præsentation af de etnologiske virkeligheder bag eliten

3.1. Eliteidrættens vilkår

Indtil midten af 1980'erne var den danske idræt ikke lovgivningsmæssigt eller organisatorisk opdelt i elite- og breddeidræt. Idrætten var primært organiseret i de to store idrætsorganisationer, der i dag hedder Danmarks Idrætsforbund og Danske Gymnastik og Idrætsforeninger, og vilkårene var ens for eliteidræt, breddeidræt og folkelig idræt. Den idræt som stat og kommuner fandt støtteværdig, var den idræt, folk dyrkede i fritiden. Men i 1984/85 sker der med dannelsen af Team Danmark et brud, dette skal ses som udtryk for et intensiveret kampforhold i sportens internationale relationer: systemkampen mellem øst- og vest gør at sporten og dens fredelige kappestrid tillægges større betydning. Efter 2. Verdenskrig opbyggede østlandene statsamtøridræt, hvor eliteudøverne kunne leve af deres idræt. I USA og England er der et uddannelsessystem, hvor man kombinerer uddannelsesstøtte og elitesport. Der sker en oprustning i kravene til eliteidrætsud-

øvelse, hvor både træningstid og træningsvilkår samt konkurrencedeltagelsen forøges i stort set alle sportsgrene.

Dannelsen af eliteidrætsorganisationen Team Danmark er en omdefinering og omstrukturering af den danske idrætselite på tre områder:

1. det lovgivningsmæssige og økonomiske – statslig støtte til udøvelse af eliteidræt er noget nyt, eliteidræt anerkendes nu som havende interesse for staten.
2. det organisatoriske – hvor udskillelsen af en særlig organisation til at varetage eliteidrættens interesse er nyt og hvor der lægges op til en omdefinering af forholdet mellem elite- og breddearbejde i Danmarks Idræts-Forbund.
3. det ideologiske – hvor eliteidræt nu accepteres, som noget man yder for sit lands skyld. Man støtter ikke professionel idræt – altså idræt som en levevej. I stedet er der tale om en slags »halvstatslige-eliteamatører«, der dyrker idræt på topplan af idealisme og ikke for penge-nes skyld.

Ad. 1. Team Danmarks formål var at »skaffe guld til Danmark«. Vilkårene for Team Danmark og de midler organisationen kunne råde over kommer hovedsagelig fra Kulturministeriets tips- og lottopulje. De tildeles organisationen efter princippet hjælp til selvhjælp efter forholdet 2:1, således af Team Danmark selv skal indtjene det halve af den støtte den tildeles. Denne egenindtjening skaffer organisationen sig især via salgs- og markedsføringsrettigheder til TV.

Ad. 2. Selv om man udskilte en særlig organisation for eliten, så fik man ikke reelt adskilt elite og bredde. Både specialforbund og idrætsforeningerne rummer stadig

elite og bredde. Varetagelse af den danske idrætselite er derfor ikke udelukkende Team Danmarks, i stedet fik man en samarbejdsstruktur tilpasset de forhold, der allerede var i idrætten. Med Team Danmark fik man billedlig talt opbygget en treetagers pyramide med en »elevatorsstruktur«, hvilket vil sige, at eliten hører hjemme både i de lokale foreninger, i specialforbundene og i Team Danmark regi.

Starter vi i bunden af »pyramiden« med foreningsidrætten, så er det her, idrætsudøvere møder idrætten, og det er her, eliten oplæres og rekrutteres fra. I det danske elitesystem forbliver eliteudøverne tilknyttet en forening, de rykker ikke som fra folkeskolen til gymnasiet, men bliver så at sige på begge niveauer sideløbende.

»Pyramidens« næste etage er specialforbundene, der har ansvaret for den nationale elite, de opretter og støtter kreds-, unions- og landshold.

Øverste etage er Team Danmark, som har ansvaret for den bedste del af den nationale elite, som samtidig er international elite, altså også landshold.

Alle disse tre instanser støtter eliteidræt økonomisk og med anden service. For at få del i denne økonomiske støtte fra Team Danmark, skal specialforbundene selv være medfinansierende i forholdet 1:1 og de skal udforme planer for en struktureret talentudvikling.

I håndboldforbundet har man, sammen med Team Danmark, fra slutningen af 80'erne opbygget et struktureret eliteprogram kaldet Plantræning. Der er tre regionale centre fordelt rundt i landet, hvor eliteungdommen træner, og et hovedcenter i Jylland hvor landsholdene træner. Med Plan-modellen har man skabt en uddannelsesmodel med et længere tidsperspektiv, hvor man skoler spillerne, og hvor op- og nedgangskurver accepteres. A-landsholds-

træneren er idag fuldtidsansat og leder af plansystemet og plantræningen.

I RSG-udvalget har man sammen med Team Danmark konstrueret en kompromis-model, hvor uddannelsen af gymnasterne foregår i foreningerne. RSG-udvalget vil helst have elitegymnasterne helt væk fra foreningerne, så de kun træner i centret, men det er foreningerne modstandere af. De 6-7 udvalgte elitegymnaster mødes til månedlige Team Danmark-fællestræninger. Træningerne foregår i et hovedcenter i københavnsområdet, og der er tilknyttet en landstræner.

Ad. 3. Det danske amatør-ideal, med idræt som en fritidsforøjelse, gjorde det svært for danske eliteidrætsudøvere at klare sig i den internationale konkurrence. Team Danmark skulle med lovens ord forbedre eliteidrættens vilkår på en »social og samfundsmæssig forsvarlig måde«. Helt i tråd hermed kom loven kun til at gælde for idrætsudøvere over 15 år. Der skulle altså ikke tillades tremmekalve eller udvikles sociale tabere med den danske stats støtte. Samtidig er vilkårene for udøvelse af eliteidræt blevet hårdere. Team Danmarks seneste undersøgelse af »Eliteidrætsudøvernes vilkår« fra 1995 (1), viser, at der er sket en stigning i udøvernes anvendte træningstid på 25% og en tilsvarende stor stigning i konkurrencedeltagelsen. Den hårde satsning på en national elite, der også kan klare sig i de internationale sportskonkurrencer, kræver derfor en accept af, at idræt ikke kun er en fritidsforøjelse. Men om man engang tager skridtet fuldt ud og gør eliteidræt til en levevej, må stå som et åbent spørgsmål. Man kan ialtfald fastslå, at den valgte organisationsmodel og tankebanerne bag den, lægger op til nogle strukturelle konflikter mellem de tre niveauer i elevator-strukturen.

3.2. Sportsformer – håndbold og rytmisk sports gymnastik

Sportsformen er, som tidligere nævnt, den ene af knibtangens kæber. Sportsformen er blevet konstrueret på baggrund af en sportsmodel. I store dele af den øvrige, både naturvidenskabelige og humanistiske/samfundsvidenskabelige idrætsforskning, defineres sport som bevægelse, det gør den ikke i denne model. I stedet tages udgangspunkt i sportens egenart, og de relationer der er tale om gennemlyses. Modellen er udarbejdet efter en idé af Thomas Højrup og rummer kimen til at kunne systematisere og dissekere sportens tilsyneladende mangfoldighed på en ny og anderledes måde, end det tidligere er gjort.

Udgangspunktet i sportsmodellen (se fig. næste side) er en trinvis skelnen mellem relationer:

Trin 1. Er der tale om en subjekt-objekt relation (en menneske-redskab relation), taler vi om konkurrencesport.

Trin 2. Er der tale om en subjekt-subjekt relation (en menneske-menneske relation), så taler vi om kampsport.

Herefter skelnes igen mellem yderligere to relationer i konkurrencesport:

Trin 3. Er der tale om enkeltindivider, eller om hold der konkurrerer?

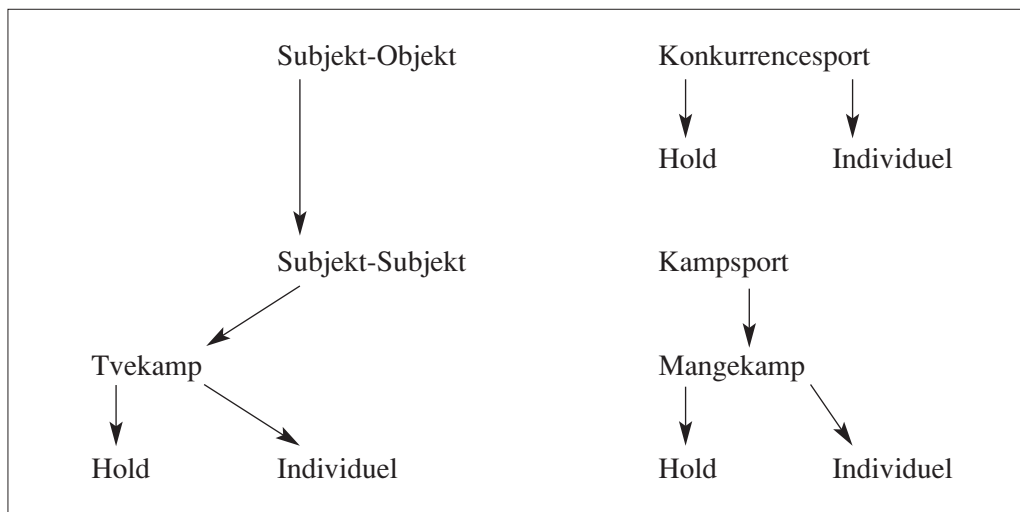
I kampsport skelnes der mellem yderligere to relationer:

Trin 4. Er der tale om tvekamp eller mangedekamp?

Og endelig skelnes i tvekampe og mangedekamp mellem to relationer:

Trin 5. Er det hold eller enkeltindivider der kæmper?

I al slags sport i denne sportsmodel gælder det om at producere unicitet – hele tiden at producere nye og unikke resultater, resultatsfornyelse er med andre ord sportens

grundvilkår, eller med andre ord både sportens mål og sportens middel.

På baggrund af de ovennævnte relationer har hver enkelt sportsdisciplin hver sin særlige form – det er det, jeg benævner sportsform. Hver sportsform fremkommer herefter ved at analysere den specifikke idræt i forhold til disse relationer. Sportsmodellen anvendes ved at se på de specifikke sportsformers reguleringer af relationerne, som de udformes i sportformernes regler og indsættes i sportformernes praksis. Sportsformerne kan siges at dække de to empiriske begreber idrætsgren og idrætsdisciplin, men er herudover teoretisk-relationelt defineret. I det følgende vil jeg lave en kort skematisk sammenligning af de to sportsformer HB og RSG:

– Håndbold er en kampsport, en tvekamp for hold, hvor resultatet af kampen måles i færrest/flest mål i forhold til modstanderen. Håndbold er en gammel sportsgren fra omkring århundredskiftet, det er en meget udbredt sport i Danmark, og den dyrkes stort set af et lige antal mænd og kvinder.

– RSG er en konkurrencesport hvor enkeltindivider konkurrerer hver for sig, og hvor resultatet måles i karakterer på en skala. RSG er en ung sportsgren fra slutningen af 1960'erne, det er en meget lille sportsgren i Danmark, og den dyrkes kun af kvinder.

– Målet for elitehåndbold: er at fostre håndboldspillere af international klasse, og opbygge et uddannelsesprogram der er selvsupplerende hermed, samt skaffe medaljer til Danmark. Internationalt set har dansk damehåndbold faktisk pt nået disse mål. Damelandsholdet blev sølvvindere ved sidste VM og guldvindere ved sidste EM.

– Målet for RSG: er at skaffe international fremgang for dansk RSG og at blive i stand til at stille med fuldt hold, som er 2-3 gymnaster til internationale konkurrencer. Internationalt set ligger danske RSG-gymnaster omkring nr. 60, og dette har ikke ændret sig i denne periode.

– Håndbold spilles på en kampsport i en indendørs hal, på en bane der måler ca. 40x20 meter opdelt i to banelhalvdele. I håndboldspillet er defensiven stærkere end

offensiven, på samme måde som krigskampens struktur. Dette betyder en uendelig kamp for at overvinde defensivens styrke. I håndbold bølgeløser kampen frem og tilbage, og spillerne skal derfor på skift være i angreb og i forsvar – og skal derfor mestre begge dele. Men spillerne skal også have en strategi, og lægge en taktik der hele tiden kan ændres i forhold til modstandernes strategi og taktik. Spillereglerne skal fastlægge, hvilke midler det på et givet tidspunkt er tilladt at anvende og ikke anvende i håndbold. Spillereglerne omhandler og justerer 4 parametre:

- de begrænser de defensive midler
- de optager nye midler til styrkelse af offensiven
- de fastlægger, hvilke midler der kan anvendes til straf for regelbrud
- de omhandler specifikke forhold som køn, adfærd og moral

– RSG udføres på en konkurrencearena i en indendørs hal på en måtte der måler 12x12 meter. RGS gymnastiske præstation udmøntes i serien eller serierne, da der kræves fire af hver gymnast i hver konkurrence. Serien udføres på gulvet af gymnasten alene. Serien består af en række øvelser, der hele tiden koordineres med et håndredskab f.ex. et tøndebånd og komponeres sammen med et musikstykke. Seriens komposition skal udnytte det tredimensionelle rum fuldt ud, gymnasten skal bevæge sig i både vandrette, lodrette og diagonale planer på gulvet og i rummet, og samtidig også bevæge redskabet i de forskellige planer. Også den fjerde dimension: tiden er inde i billedet, idet en serie minimum må vare 30 sekunder og maksimum 90 sekunder. Serierne skal være sammenlignelige for at kunne bedømmes. Konkurrencereglementet fastlægger derfor en række obligatoriske øvelser med bestemte redskabs- og kropssværdigheder, som

de enkelte serier skal indeholde, og som gymnasterne gives karakter for. Bedømmelsen bygger på to kriterier, dels en udførelseskarakter og dels en kompositions-karakter.

– Hovedkravet til en elitehåndboldspiller i dag er ifølge landstræneren: et rigtigt bevægelsesmønster, samt at spilleren kan læse spillet. Man skal have boldbegavelse og kropsteknikker, samt man skal kunne »opfatte en situation i spillet før den er opstået«. Det landstræneren søger, er »en spiller der er anderledes«.

– Hovedkravet til en RSG-gymnast i dag er gymnastisk perfektionering og kreativitet. Perfektionering er relevant i forhold til de obligatoriske øvelser, som skal kunnes. Forskellen mellem gymnasterne ligger i den sikkerhed, hvormed disse øvelser udføres, fejl og kiks giver fradrag på karakter-skalaen. Kreativiteten er vigtig for at komponere serier med »et originalt og personligt præg«. Gymnasten skal have det lands-træneren kaldte »det dér snit over sig«.

Nok om de to sportsformer i denne omgang. Sportsformen er de vilkår som udøverne med de forskellige livsformsbegreber forholder sig til, og med hvilke de konstruerer deres livsforløb med idræt. Det er når livsformer og sportsformer kobles, at udøvertyperne kan udspecificeres, og hvordan dette er gjort vil fremgå af det følgende.

3.3. Sports(udøver)typer

Ved at se på sporten og sportsudøvelsen i en livsformsspecifik sammenhæng opnås et perspektiv, der medtager både struktureringen af livsmønstre, såvel som de rammer og vilkår der er tilstede. Set i et livs- eller karriereforløb har det stor betydning, da mennesker møder forskellige vilkår og

realiserer forskellige livformstræk, hvorved de udvikler forskellige livshistorier. Med henblik på sport og konstruktionen af nogle livsformsspecifikke sportstyper er denne analyse måde af afgørende betydning. Den afdækker, hvordan mennesker, med de forskellige livsformers praksis, gør brug af vidt forskellige sider af den menneskelige organismes evner og egenskaber, samt har forskellige præferencer også når det gælder kropslig udfoldelse og sport.

Ved at sammenstille samtlige karriereforløb blev det muligt at konstruere et skematisk karriereforløb. Dette skematiske karriereforløb er et konglomerat, der vil have generel gyldighed for eliteidrætsudøvere i det danske sportssystem i dag. Ideen med dette skematiske karriereforløb er dog langt fra at indikere, at alle eliteidrætsudøvere oplever og realiserer et ensartet karriereforløb. Tværtimod er hensigten det stik modsatte, nemlig at vise hvordan mål, midler og prioriteringer i tilsyneladende samme forløb er forskellige og livsformspecifikke. Det skematiske karriereforløb består af nogle momenter, som alle eliteidrætsudøvere passerer i deres karriereforløb. Momenterne er skift fra et sted i hierarkiet til et andet. Det her skitserede skematiske karriereforløb er lavet ud fra håndbold.

Typerne er konstrueret ud fra samspillet med de livsformsspecifikke tolkninger og prioriteringer, og den måde udøvere selektivt bruger af de opstillede mål og midler fra sporten i det skematiske karriereforløb. De fem præsenterede sportsudøvertyper er repræsenteret i mit materiale:

De fem sportstyper er:

1. Specialisten	LF 3: karrierelivsformen
2. Generalisten	LF 2: lønarbejderlivsformen

3. Holdkammeraten	LF 2: husmorlivsformen
4. Autonomen	LF 1: den selvstændige livsform
5. Eneren (i RSG)	LF 3: baglandslivsformen

Sportstype 1

Specialisten – karrierelivsformen

1. moment: Bentes håndboldkarriere etableres på forældrenes opfordring. De spiller selv håndbold. Bentes mål med håndbolden er allerede på dette tidspunkt ønsket om at mestre spillets færdigheder i alle dets facetter. De midler Bente tager i brug er træning, øvelse og imitation, hun siger, at hun altid opholdt sig i håndboldhallen og legede håndbold. Allerede efter et års tid skifter Bente på forældrenes initiativ fra den lille lokale klub til en større og højere rangerende klub med bedre trænere og faciliteter.

2. moment: Bentes udtagelser til kreds- og unionshold og plantræningen. Plantræningen åbenbarer en række nye midler, der kan få karrieren til at accelerere. Hun ser trænerne som midler til selv at blive bedre, til at erhverve nye kvalifikationer og udvikle en håndboldmæssig unicitet, en specialkunnen, der gør, at hun ikke er til at komme udenom, når trænerne skal sætte hold. Bente gør samtidig uniciteten til et personlighedstræk, hun vil gerne skille sig ud fra mængden og være anderledes i forhold til de øvrige spillere.

3. moment: Bente tilskyndes af Plantræneren til et klubskifte, da han ikke mener Bentes klubtræning på ungdomshold er tilstrækkelig kvalificeret. Den gamle klubs bestyrelse vil ikke lade Bente rykke op før tid og spille på seniorhold. For Bente volder det ikke de store problemer, den gamle klub skal ikke lægge hindringer i vejen for hendes karriere. Bentes mål er at få udvik-

let sit talent, som hun ser som et instrument. Midlerne hertil er seriøsitet såvel i dagliglivet som til træning. Bente har for længst droppet andre fritidsinteresser og er påpasselig med fester og alkohol. Håndbolden er det vigtigste for Bente, og alt andet må tilpasses denne. For Bente er det også en inciterende udfordring at skulle konkurrere med nye klubkammerater om at komme på hold. Landstrænerens krav om selvtræning ser Bente som et nødvendigt middel for at blive bedre, hun supplerer endda styrketræningen med anden specialtræning.

4. moment: er Bentes udtagelser til Ungdoms- og A-landsholdet, som falder hurtigt efter hinanden. Udtagelserne virker bekræftende på Bentes prioriteringer i hverdagen, og hun satser 100% på håndbold. Selv hendes gymnasieuddannelse neddroles så meget, som det er muligt, også mere end forældrene bryder sig om. Bentes mål er stadig dygtiggørelse og produktion af unicitet, men der sker en begrebsmæssig ændring i det, som Bente oplever som udfordringer i spillet. Hun får en ny spilleplads som playmaker, hvor det er opgaven at lede og fordele holdets spil. Tidligere fandt hun anerkendelse for sit spil, i de mål hun scorede. I hendes begrebsverden var hun før en specialist på et hold af ikke-specialister, nu ser hun sig selv og holdet som specialister, der samarbejder i et teamwork. Plantræneren og de øvrige spillere på landsholdene har været midlerne hertil, men klubtræneren derimod føler hun ikke, hun kan bruge, hun får ikke den anerkendelse og spilletid på klubholdet, som hun mener sig berettiget til, og hendes mål bliver derfor et klubsifte.

5. moment: er skiftet til en udenlandsk klub. Bentes mål er at kunne koncentrere sig udelukkende om håndbold i sin hverdag og få bedre betingelser for at spille.

Team Danmarks og Håndboldforbundets krav om, at danske elitespillere skal uddanne sig sideløbende med deres håndboldkarriere ser Bente som et snærende bånd. For hende skal de næste ti år kun handle om håndbold, der sættes en pause om uddannelse og familiedannelse. De midler, en udenlandsk klub stiller til rådighed, er dels mere træningstid og bedre træningsfaciliteter, dels sponsorer og kontrakter med hel- eller halvtidsprofessionalisme, og benefits i form af biler, lejlighed, udstyr, m.m.

For Bente ville et ønskejob efter karrieren skulle have noget med håndbold at gøre, hun vil gerne være fysioterapeut.

Sportstype 2

Generalisten – lønarbejderlivsformen

1. moment: Anne møder håndbolden med en nabopige, der tager hende med til træning. Annes forældre, der selv har spillet håndbold, synes det er en god måde at bruge sin fritid på. For Anne er håndboldspillet midlet til et socialt samvær og et godt kammeratskab, men samtidig oplever Anne også, at hun er god til spillet, og at hun kan lide at bruge kroppen fysisk. Efter et års tid kan der ikke længere stilles hold i den lille lokale klub, så Anne skifter til en klub lidt længere væk, men hun spiller stadig sammen med sine skolekammerater. For at dette skift var muligt, var morens kørsel til og fra træning nødvendig – »mors-taxa« som middel i karriereforløbene er et karakteristisk træk.

2. moment: er udtagelse til kreds- og unionshold, som aldrig har været et mål for Annes karriereforløb, som hun forøvrigt ikke vil kalde for en karriere, dels er det mest for sjov, og dels er det tilfældighed og held der ligger bag, og ikke noget hun har kunnet styre eller planlægge. Udtagelserne betyder flere oplevelser med håndbold og mere samvær med kammeraterne. Anne ta-

ger ikke bevidst nye midler i brug, hun hverken øger sin træningsintensitet eller sin træningstid. Det er stadig to træningsaftener om ugen, samt hvad der følger med på udvalgt hold. Alligevel får hun hermed trænet mere og bliver bedre og bedre. Det medfører nye udtagelser, så at sige bag om ryggen på hende. Heller ikke prioriteringerne i Annes dagligliv ændres. Annes forældre ønsker at hun skal være alsidig og aktiv og bruge fritiden fornuftigt. Alsidighedsidealet bliver tilgodeset ved, at Annes mor forlanger at hun går til musikundervisning og til syning på ungdomsskolen, hvor hun lærer at sy sit eget tøj. Desuden har hun et rengøringsjob for at tjene lommepenge.

3. moment: er udtagelse til Plantræning og Ynglinge-landsholdet, som igen kommer bag på Anne. Nu kolliderer hendes begreber med de mere intensive krav, som karriereløbet stiller. Anne oplever at hendes alsidighedsideal trues, der er simpelthen ikke tid til musik og syning længe, rengøringsjobbet er på grund af lommepengene ikke til at undvære. Plantræneren stiller krav om oprykning til dameseniorholdet i klubben for at give hende mere kvalificeret træning. Mod hendes ønske vil klubbens bestyrelse ikke tillade dette, der er, som hun siger »ingen opbakning«, og hun føler sig svigtet og presset. Anne forklarer sine udtagelser med, at hun er en god holdspiller, man må nemlig ikke være egoistisk og kun spille sine egne chancer, mener Anne.

4. moment: er udtagelse til U-landsholdet og deltagelse i U-Verdens Mesterskabet. Hermed starter Annes problemer for alvor, og hendes begrebsverden bliver sat på en gevaldig prøve. Anne har hidtil opretholdt en ligelig prioritering af uddannelse, håndbold og anden fritid. Selv da hendes alsidighedsideal for fritiden blev truet,

var der stadig plads til familie og en kæreste. Gymnasiet har hun også hele tiden passer upåklageligt. Men med de nye udtagelser presses hendes hverdag så meget tidsmæssigt, at der må ske ændringer. Udtagelserne falder sammen med studentereksamen, og Annes forældre kræver, at hun passer sine lektier, så hun kan få en ordentlig afsluttende eksamen. Hun hverken kan eller vil skære her. Midlet til at fastholde deltagelsen på U-holdet bliver da at skære klubtræningen væk i denne periode. Anne er af landstræneren blevet bedt om at selvtræne i et motionscenter, men det opleves som et ekstra pres, og hun har frygteligt svært ved at tage sig sammen til det. Anne mangler holdets sociale og forpligtende fælleskab, når hun skal træne alene, og hun mangler trænerens autoritet. Anne ser trænerne, som det middel der holder sammen på holdet på samme måde som en arbejdsgiver. Heller ikke kampen om pladserne på U-holdet er et incitament for Anne, den interne konkurrence spillerne imellem gør blot hende nervøs, og hun føler at hendes præstationer bliver dårligere.

5. moment: er en tydeliggørelse af Annes mål med håndbold i hendes voksne liv. I forbindelse med U-VM blev Annes liv med hendes egne ord »alt for meget håndbold«, hun ønsker derfor ikke at komme på A-landsholdet og slet ikke at komme til udlandet og spille. Med U-VM oplevede Anne, hvad det vil sige, at håndbolden fyldte hele hverdagen, samtidig med at man var væk hjemmefra, og det kunne hun slet ikke tænke sig i sit fremtidige liv. For Anne er det vigtigt at opretholde en i hendes øjne rimelig fordeling mellem arbejde, familie og håndbold. Med Annes kumulative fritidsbegreb kan håndbold passe ind et langt stykke hen ad vejen, men kun som klubspil. Anne vil gerne læse noget med

økonomi efter gymnasiet og gerne fortsætte med motionshåndbold.

Sportstype 3

Holdkammeraten – husmorlivsformen

1. moment: en nabopige tager Dorte med i den lokale håndboldklub. Dorte er her til, hun er 16 år, og der opstår en konflikt mellem klubbens ledelse og »Dortes hold«. I denne fase er målet for Dorte holdet og kammeratskabet, hun omtaler konsekvent sine holdkammerater som sine veninder. Håndboldholdet er et forpligtende fællesskab, hvor man har brug for hinanden og er afhængige af hinanden: møder ikke alle op kan man simpelthen ikke spille kampen. Man »har noget fælles sammen«, men som Dorte siger, så kunne det lige så godt være alle andre holdspil. Dorte er sammen med veninderne både til håndbold og ud over denne. Men hun er ikke i hallen og leger ud over den faste træningstid. Kæreste, skole og familien er der også tid til.

2. moment: er et kollektivt klubskifte, hele holdet og dets træner skifter klub sammen og fortsætter på samme hold i den nye klub, der ikke ligger langt fra den gamle, men lavere i turneringshierarkiet. Kort efter udtages Dorte til kreds- og unionshold. Udtagelserne tydeliggør også for Dorte selv, at hun nu skiller sig ud fra fællesskabet hvor alle ellers var »lige gode«. Nu blev det understreget, at det var de altså ikke længere – Dorte var bedre end de andre. Dorte har det ikke godt med dette, hun er meget opmærksom på, hvordan holdkammeraterne opfatter hendes udtagelser. De sagde ikke tillykke, og de var slet ikke glade på hendes vegne, men Dorte kan godt forstå deres skuffelse, og at de er bange for, at hun skal svigte fællesskabet. Men hun mangler deres anerkendelse. Dorte oplever et dilemma mellem sine egne ambitioner og klubholdets kammeratskab, men hun er

også opmærksom på, at det, der skiller hende ud fra de andre, er, at hun har et andet mål end dem. Dorte har håndboldmæssigt højere ambitioner end de øvrige spillere. Hun ved også, at en større træningsindsats og seriøsitet er nødvendige midler, hvis målet om at komme på landsholdet skal nås. Dorte kan ikke lide at være dårlig til træning, hun har altid villet være den bedste, og det har drevet hende videre. Disse ambitioner betyder dog ikke, at Dorte synes hun er i gang med en karriere, dette begreb kan man, ifølge hende, ikke sætte i forbindelse med håndbold.

3. moment: Dorte flytter alene tilbage til den gamle klub, der er højere placeret i turneringshierarkiet nemlig i 1. division, ellers kan hun ikke fortsætte på det plan, hun vil. Samtidig bliver hun udtaget til Plantræning og U-landsholdets bruttotrup. Skiftet er dog ikke så svært, hun bliver i lokalområdet og flytter til en klub, hun kender godt, og nogle af de spillere hun nu kender fra de udvalgte hold. Hun begynder at prioritere håndbolden mere i sin hverdag, kæresten er der ikke længere tid til, for nu er håndboldfællesskabet nummer et. Sideløbende begynder hun, på landstrænerens opfordring, at selvtræne med styrketræning i et motionscenter to gange om ugen. Men der er også midler, som Dorte ikke ser og ikke bruger. Dorte vil gerne udvikle sig og blive bedre, men hun tænker det ikke som unicitet og specialisering, hun tænker udvikling som led i holdets tjenste, idet hun sætter holdet og holdets spil før sit eget. Hun synes, at når holdets spil udvikler sig, så udvikler hun sig også. Og hun ser det helst den vej rundt, hvis det kun er hende, der udvikler sig, så kan hun nemt blive for egoistisk, og det er ikke godt.

4. moment: er Dortes mål om at komme fra U-landholdets bruttotrup til selve U-landsholdet. Dorte ved dette kræver noget

ekstra af hende, og hun bruger da også de midler, hun kan se, alligevel siger hun, at hun »burde tage sig mere sammen«. Men hun føler ikke, hun kan se en udvej til at gøre mere: hun har droppet kæresten og fester med kammeraterne, familien tilpasser sig helt til Dortes dag både med hensyn til måltider og madens sammensætning, og Dorte har ingen pligter hjemme eller bijob. Gymnasiet passer hun sideløbende. Det er et mål for Dorte at få en ordenlig studentereksamen, og lektielæsning sammen med træningen kræver meget planlægning for at lykkes, selv om Dorte går på et 4-årigt gymnasieforløb. Dorte er meget pligtopyldende både i forhold til skolen og i forhold til sit håndbold, og det føler hun også, at man burde belønnes for. Dorte bryder sig derimod ikke om eksamen og heller ikke om den personlige konkurrence, disse to ting ligner hinanden for meget synes Dorte, hun bliver nervøs af denne testning, og det bliver en uovervindelig barriere for hende. Det middel Dorte kunne tage i brug var et klubsifte til et stærkere hold med bedre ressourcer, men dette vil hun under ingen omstændigheder, da dette vil betyde en flytning langt hjemmefra og fra det kendte miljø.

Dorte overfører husmorlivsformens begreber og forsøger at koordinere samspillet mellem holdet og sin individuelle karriere, uden at det går ud over holdet og holdkammeraterne. Den individuelle karriere må under ingen omstændigheder ske på bekostning af holdet som den familiære enhed. Holdkammeraten vil derfor også typisk tilgodese holdets indbyrdes trivsel og glatte konflikter ud. Dortes fremtidsplaner er at få en uddannelse, inden hun selv stifter familie, hun skal derfor nå dette sideløbende med håndbold, for når først hun stifter familie, er denne det vigtigste.

Sportstype 4

Autonomen – den selvstændige livsform

1. moment: Carinas familie er lige som Bentes en »håndboldfamilie«, hvor faren er træner for pigeholdet, og hvor moren overværer træning og hjælper til i den lokale klub. Carinas håndboldliv forløber i således indtil hun bliver 14-15 år. Selve håndboldspillet og de færdigheder der hører til dette, kammeratskabet på holdet og i klubben, og endelig sammensmeltningen af familie og håndbold er målet. Midler hertil er at lege sig til de håndboldmæssige færdigheder ved hele tiden at opholde sig i håndboldhallen og spille så meget som muligt håndbold. Hun ser derfor heller ikke træneren, som den der har lært hende noget, hun har lært sig selv det ved at imitere, lege og stille og roligt selv afprøve nyerhvervede færdigheder.

2. moment: udtagelse til kreds- og unionshold var ikke et mål Carina havde sat sig, men hun er utrolig glad for udtagelsen. Målet i denne periode er dog mere knyttet til klubholdets succes, som faren er træner for. Men der tages nye midler i brug for at fastholde udtagelsen. Carina satses på farens foranledning på håndbold og bortskærer sine øvrige fritidsaktiviteter fodbold og badminton, men samtidig med så holder han eneren nede i Carina. Hans mål ligger mere i holdets succes end i Carinas, og han opfatter enere og specialister som spillere med primadonnanykker, og sådan en ønsker han ikke Carina skal blive. Så »han skulle nok træde på mig, når jeg var for langt oppe«, som Carina siger. Specialisering bliver derfor også en ulempe i Carinas øjne. I stedet bliver målet, at man skal kunne spille alle pladser, og selv besidde de færdigheder der kræves i alle spillets facetter.

3. moment: er udtagelsen til U-landsholdet og U-VM, og i samme periode foreta-

ger Carina også et par klubsift, uden dog at disse indebærer at hun skal flytte hjemmefra. Det første klubsifte er kollektivt. Hele holdet med træneren, som er Carinas far, flytter til en anden klub. Årsagen, siger Carina, var den gamle klubs modstand mod holdets succes, klubben ønskede ikke at prioritere dette hold som et elitehold. Det næste klubsifte presses Carina til, fordi der var en række af holdkammeraterne, der holdt op med at spille håndbold, og holdet blev opløst, og Carina blev »nødt til at rejse«. Carina skifter til en 2. divisionsklub og har sammen med holdet sportslig succes, men Carina trives ikke i denne klub, og for hende er det nødvendigt, at den sportslige succes hænger sammen med et godt arbejdsfællesskab og et godt kammeratskab på holdet. Hvis ikke dette fungerer, så er der kun et at gøre, og det er at skifte til en anden klub. Carina skifter derfor atter engang klub.

4. moment: hvor det for Carina handler om at fastholde deltagelsen på U-holdet, hvor hun ikke er fast mand, samt komme med til U-VM. Klubsiftene kan da også alle sammen betragtes som midler hertil. Men Carina tager også andre midler i brug, ganske som Bente fokuserer Carina også på at indrette alt i sin hverdag efter håndbolden, alt andet tænkes ind som midler. Det gælder andre fritidsaktiviteter, familie, venner og kæresten, som droppes. Også arbejdet forsøger hun at tilpasse, og er så heldig stillet at have en arbejdsgiver, der er velvillig overfor håndbold, og derfor flink til at give hende fri når håndbolden kræver det. Et andet middel, som Carina mener vil bringe hende hen mod den faste plads på U-holdet, er hendes spillemæssige kvalifikation som en all round-spiller, der gør, at hun også på U-holdet spiller mange forskellige pladser. Hvad hun ikke ser er, at netop samme kvalifikation nok er med til, ikke at gøre

hende til fast mand på holdet. Men stadig er Carinas mål med håndboldspillet at undgå specialisering og at bevare en autonomi rent spillemæssigt også overfor trænerne. Hun ser ikke trænerne som midler i hendes karriere, tværtimod ser hun dem som en trussel mod hende og holdets autonomi, hun synes trænerne styrer spillerne »halvvejs som robotter«, og for Carina er dette helt forkert og en modsætning til at tænke selv, også taktisk i en kamp. Carina vil gerne selv være ansvarlig for sit spil.

5. moment: er deltagelsen i U-VM som giver Carina en oplevelse af, hvad håndbold på fuld tid vil sige. Herefter er det ikke længere målet at komme på A-landsholdet og senere spille i udlandet. U-VM var alt for meget håndbold og alt for adskilt fra hverdag og familie. Carinas nye mål i dagligdagen er snart at flytte sammen med en ny kæreste og finde et job, nu da hendes læretid er overstået. Når hun ikke længere kan spille 1. divisionshåndbold selv, så vil hun gerne være træner, da hun ikke tror motionsbold uden den intense konkurrence mellem holdene er noget for hende.

Sportstype 5

Eneren – baglandslivsformen

1. moment: Elisabeth starter på morens opfordring tidligt med at gøre gymnastik i den lokale forening. For Elisabeth er det både selve gymnastikken og fællesskabet omkring gymnastikken, der er målet. I den lokale forening dyrkes der gymnastik om vinteren og håndbold om sommeren, og dette mønster tager også Elisabeth til sig, men efter nogle år er det kun gymnastikken der fanger hende, og hun dropper håndbolden, samtidig med at hun skifter den lille lokale klub ud med en større gymnastikforening i en større by. Dette skift er dog kun muligt, fordi forældrene transporterer Elisabeth frem og tilbage til træning.

2. moment: i den nye forening kommer Elisabeth hurtigt på grand-prix eliteholdet, men skifter efter kort tid fra denne kollektive gymnastikform over til den individuelle RSG. Derfor tager Elisabeth nu også nogle nye midler i brug, hun bruger mere tid til træning, og hun begynder selv at tage ansvar, er mere seriøs end de andre. Hun træner for sig selv i hallen. Herved skiller Elisabeth sig for første gang ud fra de andre gymnaster, men hun ser det som nødvendigt for at blive bedre og kunne specialisere sig. For Elisabeth er selvdisciplin et nødvendigt middel, og hun begynder at føre træningsdagbog, hvor hun noterer fremgang og kontrollerer arbejdsindsatsen. I konkurrencerne ser hun belønningen, fordi hun nu får individuelle placeringer i konkurrencehierarkiet, der klart skiller hende ud fra de øvrige gymnaster i foreningen.

3. moment: med udtagelse til Fællestræning i Team Danmark regi begynder Elisabeth systematisk at træne hver dag, dels for at kunne perfektionere øvelserne tilstrækkeligt og dels for at have tid til at være kreativ, hvilket vil sige lege og eksperimentere med øvelser og redskaber. Musikalitet er også vigtigt, øvelserne skal passe sammen med musikken, og musikken skal passe til gymnastens temperament. Det at Elisabeth selv bliver i stand til at komponere sine konkurrenceserier og give dem et unikt præg, er det der skal skille hende ud fra de andre. Elisabeth betegner sig selv, som en træningsnarkoman og et konkurrencemenneske. Man skal kunne lide at konkurrere og lide at være i rampelyset helt på egen hånd i denne idræt. Men for at kunne producere og reproducere unicitet som gymnast, så er det som Elisabeth siger »ikke nok at være en god gymnast, du skal være god på mange måder«, og med mange måder mener hun, at man skal kunne bruge andre midler fra hverdagslivet som

fx kosten, der skal minimeres og være rettet mod at holde vægten nede, de æstetiske og repræsentative sider af ens udseende så som håret, hudfarve, make up og gymnastiktøjets farver, snit og stil, der alt sammen skal passe til gymnastens type og fremhæve hendes unicitet.

4. moment: Elisabeth skifter til en endnu større by med en meget kvalificeret træner, men samtidig begynder hun også på en højere uddannelse. Efter nogle år med gode konkurrenceplaceringer, uden at nå helt til tops, oplever hun, at de midler hun kan og vil bruge ikke slår til, men hun oplever især RSG miljøet som begrænsende for hendes unicitet, hun mener ikke hun får anerkendelse for sin specielle kunnen, men at RSG udvalget i stedet kræver tilpasning til et ideal, som Elisabeth ikke kan og vil honorere. Elisabeth stopper derfor helt med at dyrke RSG og gymnastik, men fortsætter i stedet med at danse. Hendes personlige unicitet er knyttet til det at kunne optræde og bevæge sin krop til musik. Elisabeth kan godt både analyseres som specialist og som ener, både med karrierelivsformens begreber og med baglandslivsformens begreber, men i dette hidtidige forløb har begreberne fra baglandslivsformen været meget fremherskende. Elisabeth bruger gymnastikken til at konkurrere om at producere unicitet, samtidig med at dette gøres som en del af hele hendes person og hendes æstetiske og repræsentative fremtoning. Sammen med gymnastikken udvikler hun sig til at være en ener.

Afrunding på alle sportstyperne

For at undgå misforståelser er det magtpåliggende at understrege, at de her præsenterede sportsudøvertyper ikke er empiriske klassifikationer, men teoretiske konstruktioner, ganske som livsformerne hvor-

fra de er udspecificerede. Sportsudøvertyperne er derfor heller ikke kønsspecifikke, selv om der empirisk set ikke er mange mænd med husmor- og baglandsliv, og derfor nok heller ikke mange mænd som kan analyseres med typerne »eneren« eller »holdkammeraten«. Sportsudøvertyperne er heller ikke elitespecifikke, men kan naturligvis også bruges i analyser af breddeidrætsudøvelse, i alle andre typer af idrætsudøvelse i det hele taget, blot er der naturligvis tale om, at disse typer har ganske anderledes vilkår for deres idrætsudøvelse.

Med dette katalog af teoretiske typer og den empirisk illustrerende fremlægning af de forskellige sportsudøvertyper, er der blevet vist, hvor store forskelle der er i begreber og begrebsverden, hvor forskellige mål, der er og hvor forskellige midler man ser som manipulerbare. Men som det forhåbentligt også er fremgået, så er der ikke stor forskel på de ord, man bruger, spillerne og gymnasterne bruger alle de samme ord omkring deres idræt som fx hold og kammeratskab. Men netop derfor er det nødvendigt, som det er gjort med sportstyperne, at se på den forskellige betydning ord og begreber har i sin helhed i de enkelte livsformer, samt at kontrastere disse. I analysen af idrætsudøvernes praksis blev anvendt, hvad man kan kalde at lade livsformsbegreberne »slå om«, forstået på den måde, at udøvernes idrætsside blev analyseret med såvel arbejds-, som fritids- og familiebegreber i de forskellige livsformer. Idræt blev altså ikke på forhånd antaget som værende hverken fritid eller arbejde, men blev analyseret frit med de eksisterende livsformsbegreber, der herved blev slået om i forhold til deres oprindelse.

Det livshistoriske karrierespæktiv viste sig helt essentielt i konstruktionen af typerne. Først over et tidsmæssigt forløb, hvor idrætsudøverne med deres egne mål-

middel-ræsonnementer redegør for, hvilke midler eller årsager de ser som manipulerbare, opstår de meget tydelige livsforms-specifikke forskelle. Med hensyn til fordelingen af sportstyperne i elitehåndbold og i RSG, så kan de fire første typer genfindes i håndbold, men kun den sidste type kan genfindes i RSG. Dette hænger netop sammen med de livsformsbegreber, udøverne er bærere af, og de kropslige og sociale præferencer der er plads til i disse, samt de kropslige og sociale muligheder som hver enkelt sportsform udbyder eller giver rum for.

Ved at arbejde med teoretiske udøvertyper, som i det her præsenterede, bliver man i stand til at afdække præcist, både hvilke sociale og idrætslige vilkår de enkelte udøvertyper kan se og kan bruge, og derved også kunne angive hvordan de enkelte typers muligheder kvalitativt kan forbedres.

4. Afslutning

Livsformsanalysen er et frugtbart og hensigtsmæssigt teoretisk redskab til på skift at antage de forskellige sportsudøveres synsvinkel, og dermed gennemlyse hele det kulturelle kompleks som idrætten er med alle dens konflikter, alliancer og systematiske misforståelser. Hermed bliver det så muligt at se de vilkår, som lovgrundlaget bag Team Danmark opstiller for eliteidrætsudøverne som værende mere eller mindre hensigtsmæssige set fra de enkelte livsformers perspektiv. Karrierelivsformen, som Team Danmark mest oplagt giver vilkår til, bliver hæmmet af kravet om civil uddannelse, mens uddannelseskravet i lønarbejderlivsformens perspektiv findes rimeligt nok, netop fordi de ikke vil opgive alt til fordel for sporten. Husmorlivsformen og baglandslivsformen bringes i en

strukturel og personlig konflikt mellem de forskellige sociale sammenhænge, de indgår i. Med den danske kompromisløsning for eliteidrætten har man dermed lavet en konstruktion, der giver vanskelige vilkår for alle sportsudøvertyper inden for eliteidrætten, og som samtidig afstedkommer strukturproblemer i breddeidrætten. Følgerne af disse strukturelle sammenstød kan følges i analysen på en række niveauer fra den idrætspolitiske lovgivning til den enkelte spillers problemer med at give idræt-

ten den plads i hverdagslivet, som hver af livsformerne synes er det gode liv.

Med min afhandling og med denne forelæsning håber jeg at være med til at gennemlyse idrætten i sig selv, idrættens vilkår og udøvernes forskellige perspektiver og virkeligheder. Dette har krævet begreber, der er udviklet til netop idrætten, og som muliggør analyse på et meget detaljeret niveau. Hermed er det vist, at livsformsteorien muliggør dybere analyse af et etnologisk forsømt område som idrætten.

Litteratur

Hansen, Peter Johannes: Undersøgelse af danske eliteidrætsudøveres idrætslige og sociale vilkår. Center for Idrætsforskning, August 1995.